

Africké zkušenosti s managementem zvěře

O Africe se běžný Středoevropan dozvídá většinou jen negativní zprávy. Média na nás chrlí informace o občanských válkách, hladomoru, nemocech, ubývání lesů a šíření pouští a ničení přírodních krás Afriky. Proto má asi většina z nás, kteří jsme neměli to štěstí navštívit Afriku osobně, tendenci „házet všechny africké země do jednoho pytle“ a neumí si představit, že by tam mohl fungovat dobře propracovaný systém péče o přírodu i místní domorodé obyvatelstvo. Nechci problémy Afriky nijak snižovat či zlehčovat, ale po setkání s Alanem Sparrowem jsem poznala i druhou stranu mince. Nyní už vím, že v Africe existují i takové aktivity a lidé, kteří mají na srdci dobro obyčejných lidí i přírodního bohatství a na vše nahlíží rozumným pohledem vzdělaných a zkušených lidí, kteří se snaží najít nejlepší způsob, jak zajistit soužití divoké přírody a člověka a zároveň poskytnout prostor pro turisty či nadšené lovce, kteří do Afriky přijíždí za nevšedními zážitky a zároveň mohou být pro místní příjemným zdrojem financí.

Vypadá to, že díky mnohaleté práci Alana Sparrowa a jeho kolegů se tento sen stává skutečností. Pan Sparrow je zapojen do projektu zvaného Peace Parks Foundation („Zakládání mírových parků“), jehož hlavním cílem je mezinárodní spolupráce při hospodaření v chráněných oblastech a jejich propojení. Alan Sparrow je koordinátorem pro oblast jižní Afriky. Alanův úkol je nelehký – musí jednat s politiky, s vlastníky půdy i místním obyvatelstvem, vysvětlit jim přínos mírových parků a přimět je ke spolupráci při vytváření koridorů mezi chráněnými oblastmi, které zajišťují migraci zvěře, a nahrazují tak původní tradiční migrační cesty, které byly na mnoha místech Afriky přerušeny činností člověka.

Velký díl práce se Alanovi a jeho kolegům již podařil. Jedním z posledních úspěchů bylo podepsání smlouvy o vytvoření oblasti KAZA TFCA (Kavango Zambezi Transfrontier Conservation Area = Přeshraniční chráněná oblast Kavango – Zambezi). Smlouva byla podepsána prezidenty pěti jihoafrických států: Angoly, Botswany, Namibie, Zambie a Zimbabwe v srpnu tohoto roku. Oblast KAZA TFCA o velikosti Švédska propojí národní parky, rezervace a lovecká území a stane se největší turistickou chráněnou oblastí na světě. Zahrnuje deltu řeky Okavango i jeden ze sedmi divů světa – Viktoriiny vodopády. Kavango Zambezi bude místem s největší populací slonů v Africe (asi 250 000 slonů) a také jednou z hlavních turistických destinací. Díky propojení chráněných území budou moci zvířata volně migrovat a nebudou blokována lidskými hranicemi. Turismus i ochranný status území budou zároveň zárukou pro socio – ekonomický rozvoj domorodých obyvatel. (O dalších projektech si můžete přečíst na www.peaceparks.com).

Oblast Viktoriiných vodopádů je pro Čechy známá zejména díky Emilu Holubovi, který ji prozkoumal na své výpravě po Africe. Jako první také popsal kulturu kmenů na území dnešní Botswany, severu Zimbabwe a jižní Zambie. A je také jeho zásluhou, že Zambie stále zůstává jednou z prioritních zemí české rozvojové agentury Rozvojovka.

Pan Sparrow přijel do České republiky na pozvání doc. Ing. Dr. Jindřicha Pavliše a Mendelovy univerzity v Brně, aby zde představil studentům svoji práci. Jeho návštěva byla finančně podpořena Operačním programem Vzdělávání pro konkurenceschopnost Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Pan Sparrow navštívil naši zemi v období jelení říje a toho využil jeho průvodce, doc. Pavliš, aby mu ukázal i naše přírodní klenoty. Říjící jeleny si poslechli na území Vojenských lesů a statků, divize Mimoň, a v Krušných horách. V Mimoni se podívali i na novou zubří rodinu, kterou vojenské lesy zakoupily v polské Bělověži na začátku letošního roku. Já jsem se k nim v Mimoni připojila a požádala jsem pana Sparrowa, aby mě i čtenáře seznámil se svou činností.

Alan Sparrow při návštěvě Mimoně

Pane Sparrow, prosím, řekněte mi něco o sobě a o svojí práci.

Bydlím ve Victora Falls (Viktoriiny vodopády), které leží na řece Zambezi v Zimbabwe. Mnoho let jsem v Zimbabwe pracoval jako lesník. Zaměřoval jsem se na původní přirozené ekosystémy v oblasti kalaharských lesů, ne na lesy hospodářské či plantáže. Ale protože jsou oblasti původních lesů velice rozsáhlé a doba obmýtí dlouhá, soustředili jsme se na péči o volně žijící živočichy. Zajišťovali jsme dostatek zdrojů vody, bojovali jsme s pytláctvím a připravovali jsme podmínky pro legální lov.

Zubři v Mimoni

Nentvichova_Sparrow_1111.indd 2 10.10.2011 11:22:35

Při přemnožení pronikají sloni do měst a způsobují velké škody

Lesnictví jsem však před několika lety opustil. Nyní je můj zájem zaměřen na národní parky a lesy, které se snažím propojit i přes mezinárodní hranice. Když se podíváte na území Viktoriiných vodopádů, uvidíte pět států: Angolu, Botswanu, Namibii, Zambii a Zimbabwe. V této oblasti je 36 národních parků. Takže všechny oblasti, které na mapě vidíte zeleně, jsou chráněné a my se je snažíme propojit. U některých parků je to velmi snadné. Důvodem, proč se je snažíme propojit, je vysoká populační hustota slonů ve státech, kudy protéká řeka Zambezi - Botswana, Namibie a Zimbabwe. Národní parky, i když mají přes milion hektarů, jsou pro ně příliš malé. Tyto tři země s přemnoženou sloní populací už si s nimi neví rady. Snižování populačních hustot slonů je zakázáno. „Zelená“ hnutí, anti-lovecká lobby a celosvětový společenský tlak neumožní jakkoliv redukovat sloní populaci, i když se její početnost zvyšuje (zdvojnásobí se každých 14 let). Nezbývá nám tedy nic jiného, než pro slony vybudovat více prostoru. A právě to je cílem projektu, ve kterém jsem zapojen. V posledních letech narůstá konflikt mezi člověkem a divokými zvířaty. Velikost parků je nedostačující a sloni migrují a hledají si nová teritoria. Přicházejí do styku s člověkem a vznikají problémy. Sloni ničí domorodcům úrodu, na které jsou existenčně závislý. Bohužel není výjimkou, že dojde i k zabití člověka.

Slon zraněný nášlapnou minou, které bývaly používány při občanských válkách

Na druhou stranu představují sloni v jižní Africe velký zisk díky turistům. Například Botswana si na slonech ročně „vydělá“ 20 milionů dolarů. Protože lidé sem přijíždějí zejména proto, aby viděli slony.

V Zambii a Angole je situace opačná. Slonů je zde velmi málo, protože v době občanských válek byly peníze za slonovinu využity pro financování mírových hnutí. Nyní však nastala vhodná doba, aby se sem sloni vrátily, proto jsme s vládami těchto zemí zahájili jednání se snahou přesvědčit je o společném, jednotném obhospodařování země a parků a vybudování koridorů, které by umožnily migraci slonů z přehuštěných oblastí do nových, vhodných pro jejich život. Začali jsme tedy přesvědčovat vlastníky půdy a nadřízené jednotlivých oblastí, aby poskytli svoji půdu pro vybudování migračního koridoru pro slony. Zambie má velmi silný tradiční systém vedení jednotlivých oblastí. Musel jsem tedy navštívit všechny náčelníky a přesvědčit je o výhodách koridoru, který by vedl přes jejich území. Musel jsem je ujistit, že tím napomůžeme ke zlepšení životního standardu místních obyvatel. Tyto koridory totiž budou vhodné pro lov i pro turisty a peníze od nich se dostanou místním komunitám. Trvalo to několik let, ale nyní lidé potvrzují, že to byl dobrý nápad.

Jedním konkrétním projektem, na kterém nyní pracujeme, je vytvoření spojení mezi oblastmi u řeky Zambezi až k národnímu parku Kafue v Zambii. Většinou, když parky od sebe nejsou příliš vzdálené, tak to není žádný problém. Zde je však mezi řekou a parkem otevřená plocha bez lesů. Avšak, pokud se nám zde podaří vytvořit dobrý systém zásobování vodou, kontrolovat požáry a zastavit nelegální lov, jsme si jisti, že sem sloni přijdou, aniž bychom je museli nutit.

Jak funguje lov v „mírových parcích“?

Botswana, Zimbabwe i Zambie mají velmi bohatou loveckou tradici. Pokud v těchto zemích vybudujeme koridory pro slony, budou to oblasti určené speciálně pro lov. Bude to způsob, jak rychle získat nějaký příjem. Pokud by místní lidé neviděli zisk, ztratili by zájem a přestali by náš projekt podporovat. Všechny země, ve kterých pracujeme, jsou si moc dobře vědomy hodnoty lovu. Ať se podíváte na severovýchodní Botswanu či severozápadní Zimbabwe, údolí řeky Zambezi mezi Zambií a Zimbabwe, všude jsou obrovské honební plochy o rozloze milionů hektarů. Takže úloha lovu při spravování země i v ochraně přírody je zde velmi dobře známa a chápána. Čím poslední dobou trpíme, je celosvětové smýšlení lidí a také méně peněz pro naši práci, než jsme byli zvyklí. Když zakládáme nové mírové parky a koridory, počítáme i s prostorem pro fotografy a lovce. Určité úseky jsou specifikovány jako nelovecké, jiné jsou naopak pro lov velmi vhodné,

Nentvichova_Sparrow_1111.indd 3 10.10.2011 11:22:37

Téměř 50 % populace slonů Afriky žije v oblasti KAZA TFCA

Alan Sparrow při jednání s představenými zájmových oblastí

Mapa oblasti KAZA TFCA

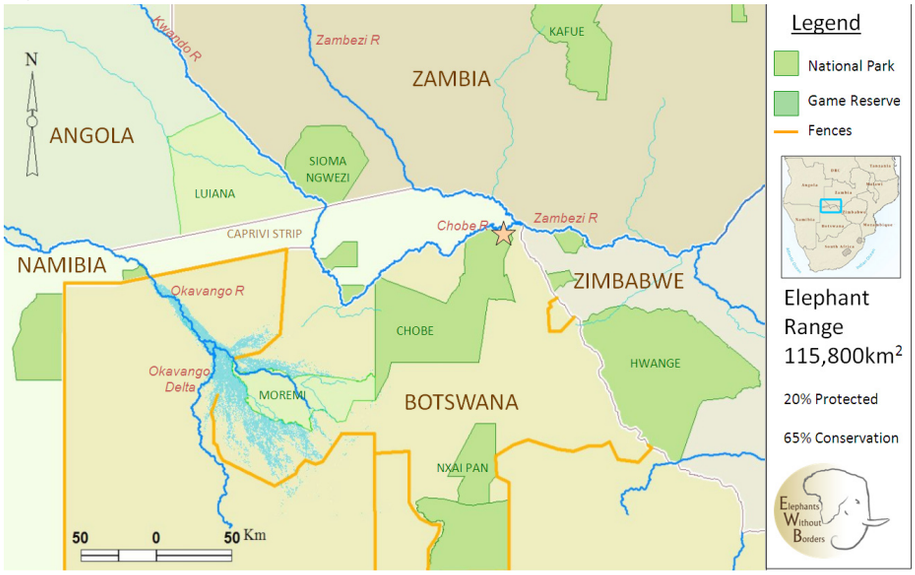

například zmíněná otevřená plocha mezi řekou Zambezi a parkem Kafue. Ta není pro fotografy zajímavá, naopak pro lovce je atraktivní a výjimečná, protože je zde velmi dobrá viditelnost. Musíme si totiž uvědomit, že při běžném lovu v jižní Africe je vzdálenost, na kterou vidíme, velmi krátká, protože je zde spousta zalesněných ploch a křovin. To je jeden z rozdílů mezi jižní a východní Afrikou, ve východní Africe bývá viditelnost výborná, kolem 500 m.

Podmínky pro lov se však v jižní Africe mění, zejména zásluhou různých nátlakových skupin. Prezident Botswany byl nucen zastavit lov lva a je na něj vyvíjen nátlak, aby zastavil veškerý lov. To bude mít velký dopad pro ekonomiku státu, protože lov je velkým zdrojem peněz.

Mnoho z našich nejlepších loveckých destinací se nachází na místech, kde žijí lidé. A obyčejní lidé velmi dobře rozumí tomu, že pokud ponechají například slona pro legální odlov, znamená to 10 000 dolarů pro jejich komunitu a maso pro ně, ale pokud by jej ulovili oni sami, měli by z něj pouze krátkodobý užitek ve formě masa. Mnoho let trvalo, než se vybudoval fungující systém, jak přerozdělit peníze za lov zvěře místním komunitám, aby je mohly využít pro stavbu škol, úpravu cest, budování zdrojů vody či zdravotních zařízení. Projekt, který tuto problematiku řešil, se jmenuje CAMPFIRE projekt.

Jaký máte vy vztah k lovu?

Získal jsem loveckou licenci, když jsem pracoval jako lesník a mnoho let jsem se lovu věnoval. V naší rodině má dlouhou tradici – můj bratr, švagr, bratranci – všichni jsou myslivci. Dnes už moc nelovím. Baví mě lov ptáků, ale lov velké zvěře už moc ne. Můj zájem se více obrátil k budování životního prostoru pro divoká zvířata a k získání peněz od dárců...trápí mě, že v jižní Africe je stále méně a méně peněz. Více se tedy zajímám o vytvoření fungujícího systému pro život.

Jaké jsou vaše plány pro pobyt v České republice?

Byl jsem pozván Mendelovou univerzitou v Brně, abych pohovořil o našem projektu. Doc. Pavliš z Mendelovy univerzity přijel do Zimbabwe v červenci a společně jsme navštívili naše lesy. Doufám, že mladé lidi na univerzitě zaujme management divoké zvěře v jižní Africe. Příští rok budeme hostit několik studentů u nás v Zimbabwe a ukážeme jim, jak v reálu projekt funguje.

Panu Sparrowovi přeji hodně síly do další práce. Ať se všechny plány stanou realitou a podaří se v jižní Africe vytvořit příznivé životní podmínky pro život lidí i divokých zvířat. A pro nás Evropany, nechť je ukázkou, jak může vypadat spolupráce mezi zeměmi, které jsou si národnostně i kulturně mnohdy více vzdálené než u nás v Evropě a které se musí potýkat s daleko většími existenčními problémy. A přesto to funguje!

Připravila Ing. Martina NENTVICHOVÁ, Ph.D.

Fotografie z Afriky poskytl A. Sparrow

Nentvichova_Sparrow_1111.indd 4 10.10.2011 11:22:39